

Tejföl a „nagyoroszból”

Szabó Laci ügyes kezű autodidakta szobrászt kőművesként alkalmazták a biokombinátban. Sok dolga nem akadt, így ideje nagy részét a mongol pásztorélet mindennapjaiból vett jelenetek agyagból történt megformázásával és persze kiterjedt sefteléssel töltötte. Tehette, mert a kombinát bejárati csarnokának a szocialista állattenyésztés és állatorvoslás „apoteózisát” ábrázoló nagyméretű reliefje elbűvölte az avatóra érkező Cedenbál pártfőtőkárt és a magyar kormánydelegációt.

Kemenes, aki a 12-es mikrorajon földszintjén Szabó szomszédja volt, maga is kapott ajándékba egy égetett agyagból készült, morinhuron játszó pásztorfigurát, melynek előbb a bal keze, aztán a lófejes zeneszerszáma tört le, de Kemenes kegyeletesen mindig megragasztotta, és szuvenir gyanánt könyvszekrénye tetején őrizte.

A „mini-KGST”, avagy a mongolokkal, kínaiakkal és oroszokkal folytatott csencselés jobban működött az igaznál. Kliring rubel helyett persze a hivatalos pénznem, a tugrik járta, vagy a barterezés, ami alatt a magyar boltban megvásárolt pálinka, cigi, édesség és rágógumi cserekereskedelme értendő. A másik fél részéről szőrmefélelések, irhabunda, női és férfikucsmák, rézműves szellemaszkok, ezüst ékszerek, néha régiségek képezték az ellentételt. A kínaiak szolidan uralták a primőrzöldség-piacot, minekutána a lámaista mongol nem műveli a földet. Ezért is jár kunkori orrú nemezciszimában, nehogy véletlenül is megrúgja a föld szellemeit! Mindez persze nem vonatkozott a nagyüzemre, ahol a kolhoz gépei elvégezték a munka javát, és alkalmat adtak az estéről estére ismétlődő tévéhíradónak, hogy a szocialista tervgazdálkodás fölényét bizonyítsák a rothadó kapitalizmus felett. Persze egyugyanazon kenyérgyár, sörgyár, vágóhíd, húskombinát stb. avatásáról készült riportok sorjázta estéről estére a képernyőn, miután a Kemenes gyerekek által is kedvelt, „Na megállj, most megfoglak” című szovjet mesefilm befejeződött, jelt adva a jurták és panelek kiskorú nézőinek a lefekvésre.

A belügyi szervek hallgatólagosan elnézték a csencselést, csak a komolyabb szőrme- és régiségbiznisszt üldözték. Politikai okokból még provokátorokat is bevetettek. A kiküldötteket ugyan a magyar külügy sok mindenre felkészítette. Ebből csak két gyöngyszem: „*Eltársak, fontos levelet csak esernyő alatt olvassanak el, nehogy az ellenség lefényképezze!*” Azután: „*Eltársak, kerüljék a kompromittáló fotók készítésének lehetőségét. Fürdőkádban ne mutatkozzanak meztelenül! Az ellenség lefotózza és összemontirozza magukat meztelen hölgyekkel zsarolás céljából!*” Persze a nyolcvanas évek közepén már majd’ mindenki megszakadt a röhögéstől. A derültséget csak egy suttyó kuvaiti kiküldött kérdése oldotta irigy és felháborodott pusmogásba: „...és tessék mondani, mennyi gyémántot lehet behozni egy év után vámmentesen?”

De térjünk vissza a csencselések szerényebb, mérsékeltlen veszélyes területére. Kemenest a szobrász vezette be az orosz katonacsatládok kiszolgálására létesült ulánbátori boltok világába, ahová csak egy piros műbőr kötéses igazolvány (propuszk) ellenében lehetett bejutni. A népnyelv csak „a nagyorosz”, „a kis orosz” vagy „a lakás orosz” jelzővel különböztette meg azokat. Az árucikkek bősége (kaviár, fagyasztott tengeri halak, déligyümölcsök, mazsola, tejtermékek, lazac, húsárúk és felvágottak) elkápráztatta a moszkvai GUM áruház sivár konzervhegyeihez szokott szemeket. Szabó Laci orosz nyelvtudása néhány élelmiszer és mennyiségi egységük magyar szavakkal kevert ismeretére szorítkozott, de némi ajándék kíséretében mindig eredményesnek mutatkozott.

Így történt, hogy a kemény hidegben a szélnek dőlve, kettesben araszoltak a téglafallal bekerített szovjet katonai ellátó felé, majd az igazolvány segítségével az üzlet hátsó ajtajához kerültek. Nagydarab fehérköpenyes eladó dugta ki a fejét, messziről szaglott a magára locsolt „Krasznaja Moszkva” kölnijétől.

„Zdrasztvujtye, gjevuska, ez egy nagyon harósij tovaris... izé... adj neki ogyin liter tejföl...” – kezdte zavartalanul Szabó Laci a mondókáját, két magyar pipereszappannal adva nyomatékot szavainak.

Kemenes Rejtő Jenő-regénybe illőnek érezte a jelenetet, de igyekezett alkalmazkodni a körülményekhez, ami – mint tudjuk – a túlélés létfeltétele.

Később a két férfi megrakott szatyrokkal hazafelé indult a füstölgő kéményű jurták mellett. A követségekkel szegélyezett főútra érve, a Bajangol szálló tövében lecövekeltek a buszmegállóban. A jeges szél havat hordott a Tola folyó befagyott tükre felől. Deres szőrű, apró lovacskák és tevék húzta kordék gurultak a híd felé, hajtóik szőrmebéléses ruháik gallérjába fűrták arcukat a hideg elől.

Szabó Laci fejével a szálloda felé intett.

– Szegény Kúti Feri! – mondta sóhajtva.

Kemenes nem értette. Kérdően nézett a szobrászra.

– Tudod, az állatorvos Feri... Itt esett ki az ablakpárkányon ültében, vagy inkább lökték ki az ötödikről... senki sem tudja, mi történt igazából. Muzeális régiségekkel csencselt... Bár beszélnek valami féltékeny mongol, vagy inkább orosz férjéről is... Tele volt a szobája értékes Buddha-szobrokkal, selyem láma zászlókkal, prémekkel...

Megjött a busz, felkapaszkodtak a faggyúszagú utastérbe. Mire hazaértek, jól átfagytak.

Kemenesné azzal fogadta az urát, hogy a csapból csak forró víz folyik valami műszaki hiba folytán.

– Még mindig jobb, mintha csak hideg jönne! – válaszolta, azzal megnyitotta a kádcsapot, hogy mielőbb meleg fürdőt vehessen. Benézett a kádszobába, ahol a két gyerek az ablaküveghez tapadva a ház előtti jégpályán hokizó orosz srácokat bámulta.

Közben persze megtelt a kád, de a tűzforró víz lehülésére órákon belül sem volt remény. Kemenes úgy gondolta, hogy egyetlen bátor Mucius Scaevola-i

mozdulattal kirántja a káddugót, és a hamarabb hűlő kevesebb vízben fog dagonyázni. Feltúrte ingujját, és hirtelen mozdulattal a dugó után kapott. Ordítása megreszkettette a lakást. Felesége és gyerekei rémülten rohantak a fürdőszobába. Ott állt a sorsüldözött családfő, karja könyékig szőrtelen és rákvörös lett. A család rémülete nevetésbe fordult, s míg az égés elleni spray-vel lekezelték, a maradék víz is eltűnt a lefolyóban.

Amikor ezt Kemenes meglátta, kínjában újabb üvöltésben tört ki. Kénytelen volt előlről kezdeni a műveletet. Nagy nehezen sikerült!

Végre kéjesen elnyújtózott a kádban, csupasz jobb karját gondosan a víz fölött tartva, s közben azon morfondírozott, mit is csinált volna Mucius Scaevola helyében az etruszk király előtt.